Silent Books i förskolan

Att använda textlösa bilderböcker för att träna språk och kommunikation

Bokstart

Bakgrund

2012 startade Ibby Italia ett projekt som hette: "Silent Books: From the World to Lampedusa and back". Ambitionen var att ge litterära upplevelser till flyktingbarn, och möjlighet till kommunikation trots språkbarriärer. Ibby Italia ville också skapa ett gemensamt barnbibliotek både för italienska barn och flyktingbarn. Bibliotekarierna på Lampedusa lyfte fram de ordlösa bilderböckernas speciella egenskaper och formulerade en sentens: *bildernas inneboende berättarkraft kan överbrygga kulturella och språkliga barriärer.*

Ibby Sverige påbörjade 2015, med inspiration från Lampedusa, ett projekt med ordlösa bilderböcker. Syftet var detsamma som i Italien: att erbjuda nyanlända barn och ungdomar litteraturupplevelser, samt att utveckla metoder för att möta barn som talade olika språk. Projektet genomfördes i samverkan mellan folkbibliotek och flyktingförläggningar i sex kommuner: Arvika, Norberg, Norrtälje, Strängnäs, Stockholm, Botkyrka och Sandviken.

I en facebookgrupp rapporterades under projektets gång olika verksamheter med Silent Books, även utanför projektet. 2018 bestämde Ibby att göra en uppföljning för att fånga upp de intressantaste projekten, och göra det i form av intervjuer med olika pedagoger. I Sundsvall och Knivsta arbetade bibliotekarier och pedagoger i olika förskole- och sexårsgrupper både i svensktalande och mångspråkiga områden. Det var särskilt intressant att Silent Books började användas i ordinarie verksamheter, och även fanns med i övergripande planering.

Vad är Silent Books?

– Den enkla definitionen är att det är berättelser där bilderna bär budskapet, menar den engelska forskaren Evelyn Arizpe[1]. I de flesta fall finns ord med på olika sätt, i informationen om boken, men också inne i berättelsen; på skyltar; kanske utrop; ljudhärmande (grrr) etc.

En fråga är vad de som tar del av boken ska kallas; *läsare* eller *betraktare*. Att tolka bilder är det att "läsa"? Begreppet läsa är vitt och omdiskuterat; nu senast har det varit debatt om värdet av att "läsa" ljudböcker. I biblioteksbranschen har man länge menat att "läsa" är något man kan göra på olika sätt med olika sinnen. Till bakgrunden hör tillgängliggörandet av litteratur för personer med olika former av funktionsvariationer. Det viktiga är att kunna ta del av innehållet, menar man, oavsett hur.

1. Picturebooks s. 94.

När texten saknas och berättelsen bärs av bilden, fungerar det som en indirekt uppmaning till läsarna att med fantasin försöka tolka betydelsen. För att kunna kommunicera upplevelsen måste läsaren också ha börjat utveckla sitt språk.

En pekbok kan vara den enklaste formen av en "Silent Book" om den inte innehåller ord. I pekboken är förhållandet mellan ord och bild väldigt enkelt, ett ord, ett föremål eller en person, det finns ingen intrig eller mer komplicerade orsakssamband. Men det finns ofta ett tema: gå och lägga sig, äta mat, klä på sig etc. Kring pekböcker uppstår naturligt ett samtal mellan barn och vuxen: – Banan, ja det är en banan etc. Upprepning och bekräftelse.

När begreppet Silent Books används menas oftast mer utvecklade berättelser med mer komplicerad handling än en pekbok. Det finns ofta en eller flera huvudpersoner, och ett händelseförlopp med början och slut. En tendens i de ordlösa bilderböckerna är att det är en, eller några få huvudpersoner som man följer genom boken. Om det är för många personer och bihandlingar, blir det svårare att förstå handlingen.

Fast ordlösa bilderböcker är populära och utgör en väl avgränsad grupp inom bilderboksgenren finns lite forskning som beskriver dem och deras läsare, skriver Evelyn Arizpe i boken *Picturebooks*[2]. Hon menar att forskningen visar att ordlösa bilderböcker kan spela en viktig roll när det gäller att utveckla litteracitet[3], men att föräldrar och lärare varit misstänksamma – kanske beroende på frånvaron av text – det kan också ha påverkat förläggarna.

Den första ordlösa bilderboken kom ut på 1700-talet och det har sen dess under århundradena inte kommit ut några mängder. Den första moderna titeln menar Evelyn Arizpe är *The Snowman* av Raymond Briggs (1978).[4] den har nog funnits på de flesta svenska bibliotek i decennier, men inte varit mycket omtalad. Nu har böckerna ökat i popula-

2. Wordless Picturebooks, s. 91 i Picturebooks, Routledge, 2014.

3. Litteracitet=förmågan att kunna läsa och skriva, tillägnad i ett socialt sammanhang.

4. Picturebooks s. 92.

ritet och det kommer fler och fler titlar på marknaden. Till de mest omtalade illustratörerna hör David Wiesner och Shaun Tan, vars bok *Ankomsten* är mycket väl känd i Sverige. En annan populär illustratör i Sverige är Susanne Rotraut Berner.

Eftersom det inte finns text, spelar det egentligen ingen roll i vilket land boken är utgiven. Utgivningen i Sverige är blygsam, det kommer några enstaka titlar varje år.

I Norge ger Gyldendals förlag ut en serie ordlösa böcker som vänder sig till barn och unga som tycker det är jobbigt att läsa text.

– Tanken är att de – trots att de inte knäckt läskoden – ska få känna att de kan läsa en hel bok och tycka det är roligt, menar förlagsredaktören Nina Méd[5]. Den typen av utgivning saknas hittills i Sverige.

– Ordlösa böcker är inte nödvändigtvis lättare att läsa än böcker med ord, menar Nina Méd. I rent visuella berättelser måste man tolka detaljer i teckningen för att tyda stämningar och förstå vad som sker.

Silent Books tränar förmåga att tolka bilder

Att avläsa bilder är i allt väsentligt en annan process än att läsa skriven text. ”Läsning av text och läsning av bild utgör två olika sätt att organisera tänkandet. Bilden leder våra tankegångar från helheten till detaljer, medan texten leder tänkandet från detaljer till helhet”, skriver pedagogikforskaren Olof G. Johansson[6]. Det är självklart att Silent Book-läsaren tränar sig på att analysera bilder när de försöker förstå vad boken handlar om och eventuellt sätta ord på det.

Flera forskare menar att symboler och bilder kan ge snabb förståelse av innehållet på ett enklare sätt än det skrivna ordet – som det ju är en mer komplicerad process att förstå.[7]

– Visuell litteracitet innebär förmågan att avläsa och tolka information och betydelse i bild, vilket är viktigt för att förstå samhället, skriver Agneta Edwards.[8]

I läroplan för förskolan finns följande formulering: *Förskolan ska ge varje barn förutsättningar för att utveckla intresse för berättelser, bilder, och texter i olika medier, såväl digitala som andra, samt sin förmåga att använda sig av, tolka, ifrågasätta och samtala om dessa.*[9]

Behovet av att kunna tolka och läsa bilder ökar i samhället. Det uttrycks bland annat i Läroplanen för grundskolan på följande sätt: *Bilder har stor betydelse för människors sätt att tänka, lära och uppleva sig själva och omvärlden. Vi omges ständigt av bilder som har till syfte att informera, övertala, underhålla och ge oss estetiska och känslomässiga upplevelser. Kunskaper om bilder och bildkommunikation är betydelsefulla för att kunna uttrycka egna åsikter och delta aktivt i samhällslivet.*[10]

Silent Books tränar språkförmågan i kommunikation med vuxna

Barnpedagogerna i Silent Book-rapporten uttryckte samfällt att textlösa bilderböcker gör det lätt att fånga barnens intresse, och att de aktiverar språkliga uttryck och eget berättande. De tillägger att det har med bilderna att göra; det är lätt att knyta an till bilder.

Språkforskarna talar om att det är viktigt med ett *gemensamt uppmärksamhetsfokus* vilket ”innebär förmågan att dela en upplevelse kring ett yttre objekt (i det här fallet boken) tillsammans med en annan person” säger Marie Helene Dotevall från Bokstartswebben[11]. När man tillsammans läser ordlösa bilderböcker finns det i hög grad ett gemensamt perspektiv. Man turas om att benämna och berätta och det är lätt för barnet att få en mer aktiv roll än vanligt. Det vill säga; man samspelar

5. www.dagsavisen.no/kultur/tegner-boker-for-barn-som-ikke-leser-1.710618.

6. tidningengrundskolan.se/lasa-bilder-kraver-traning/Olof G. Johansson, pedagogikforskare.

7. Wordless Picturebooks – in practice and theory. Ordlösa bilderböcker – i praktiken och teorin. Erica Kozma och Louise Hultgren, 2018, s. 15.

8. Bilderbokens mångfald och möjligheter, Agneta Edwards, Natur & Kultur, 2019.

9. Läroplan för förskolan, 2018.

10. Lgr 11, 2017, www.skolverket.se

11. Bokläsning – ett unikt redskap för att stärka barns språkutveckling. Marie Helene Dotevall. Bokstart.se/hitta-kunskap.

kring tolkningen av bokens innehåll. Men det är viktigt att den vuxne är lyhörd och har en attityd som säger: nu ska vi tolka den här berättelsen tillsammans,

På internationell avdelning på Vretens förskola har pedagogerna vant sig vid att alltid vara mycket konkreta, använda mycket bilder och använda korta meningar, eftersom barnen inte förstår svenska.

– Man måste hela tiden *visa* vad man menar, säger Ann Olofsson. Och hela tiden tala svenska. Detta sätt att jobba visade sig vara en bra inkörsport till att arbeta med Silent Books.

Jämbördig läsning

Det traditionella sättet att läsa bilderböcker tillsammans innebär att en läser och de andra tittar på bilderna. När en *gemensam* läsning av bilderna görs blir förhållandena mera jämbördiga. Barn, speciellt innan de kan läsa, är ofta vana att tolka bilder, även om det sker med en högläst text som vägledning. Tove Frankow Crivellaro från Knivsta säger:

– Det är verkligen så att vuxna måste upp ur sin bekvämlighetszon när de ska tolka bilder tillsammans med barnen. Barnen kan ju briljera, de ser saker som jag aldrig lagt märke till vilket är väldigt kul. Att det är så bekräftas av olika forskare.[12]

Hos både vuxna och läskunniga barn kan en osäkerhet skapas när en förklarande text saknas. Läsaren måste ut på hal is och försöka tolka bilderna utan den trygga texten.

Förhållande mellan bild och text i bilderböcker

Ordlösa bilderböcker är sinsemellan mycket olika uppbyggda. *Bildberättelsen kan visa olika grader av komplexitet, beroende på hur mycket varje bild förmedlar och hur de olika bilderna förhåller sig till varandra,* skriver Maria Nikolajeva.[13] Det finns ordlösa bildberättelser som redogör för allt som händer i nästan varje ögonblick i sekvenser, ungefär som en filmremsa, och tvärtemot finns också bildberättelser som inte har någon röd tråd alls. Då kan uppslagen bestå av ett myller som inte berättar en sammanhängande berättelse, men kanske har ett gemensamt tema, eller hänger ihop på något annat sätt.

Exempel på titlar utan handlingstråd är böckerna om *Valle* av Martin Handford. Valle kan befinna sig på olika platser och tider, till exempel på badstranden, i staden, vid de egyptiska pyramiderna eller en vikingaby etc.

I Susanne Berner Rotrauts *Wimmelbücher* finns olika parallella händelseförlopp kopplat till olika personer som läsaren kan följa. Hennes böcker beskriver till exempel olika årstider och miljöer.

I *Bilderbokens pusselbitar* resonerar Maria Nikolajeva om bilders förhållande till text i bilderböcker i allmänhet, och man får en uppfattning om hur komplicerat det kan vara. Hon utgår ifrån pekboken som hon menar har det enklaste förhållandet mellan text och bild. Sedan beskriver hon en skala där ord och bild samspelar på olika sätt i olika typer av bilderböcker. Ord och bild kan vara *symmetriska* dvs berätta samma berättelse; de kan *komplettera* varann, dvs. lägga till något var för sig. Bilderna kan också följa den verbala berättelsen och *förstärka* den *eller* så kan ord och bild vara *kontrapunktiska*, dvs ifrågasätta varandra och på sätt skapa spänning och kanske disharmoni.

Agneta Edwards sammanfattar i tre punkter hur bild och text kan förhålla sig till varandra: 1/ Bilden kan illustrera texten, 2/ Bilden kan komplettera texten, 3/ Bilden kan motsäga texten.[14]

Ordlösa bilderböcker skapar ett aktivt förhållningssätt

Frånvaron av text kan vara mycket aktiverande och kan skapa en känsla av frihet att uttrycka sig. Pedagogerna vittnar om att det är lätt att få barnen att pata utifrån bilder. Nästan alla pedagoger berättar också om att barn, som annars mestadels är tysta, blir mer aktiva och börjar delta i samtalet.

12. The nature of Picturebooks, Theories about visual texts and readers s. 20–21.

13. Bilderbokens pusselbitar, Maria Nikolajeva, s. 20, Studentlitteratur, 2017.

14. Bilderbokens mångfald och möjligheter, Agneta Edwards, Natur & Kultur, 2019.

När begreppet *literacy* beskrivs talar man om att läsandet och skrivandet lärs i sociala sammanhang och i samtal kring texter. Eftersom Silent Books har en positiv inverkan på samtalet kring texten är de antagligen effektiva verktyg för att träna litteracitet.

Man kan säga att när författarens ord saknas skapas en stark uppmaning att använda egna ord och fantasier. Å andra sidan kan frånvaron av text skapa osäkerhetskänslor hos läskunniga, det vill säga de som är vana att förstå innehållet via texten. Här har barn – som är vana att tolka bilder – ett försprång framför vuxna vana textläsare.

Flera skapare av ordlösa bilderböcker har uttalat sig om vilken viktig roll betraktaren har när det gäller tolkningen. David Wiesner sade i ett tal:

– Läsaren är en integrerad del i berättelseprocessen och att läsarens roll som uttolkare och återberättare är mycket viktig. Han poängterar också att ordlösa bilderböcker kräver mycket av konstnärens visuella förmåga för att kunna nå fram till läsaren/betraktaren med sitt budskap.[15]

Shaun Tan understryker också att han lämnar utrymme för läsaren att bli medskapare. Han beskriver i *Visual Journeys through Wordless Narratives*[16] bilderboksbetraktaren som en samtalspartner som tillsammans med bilderboksskaparen ska finna en mening. Han nämner två grupper av betraktare som han tycker ger den mest kreativa återkopplingen: barn, och folk från andra kulturer än hans egen.

Bokens form spelar roll för hur den fungerar i barngruppen

Om historien är enkel med få huvudpersoner och en röd tråd, kommer samtalet mest att handla om att återge handlingen. Men om bilderna innehåller många olika saker som ger associationer åt olika håll, kan samtalet bli yvigare och fler barn kan vilja berätta vad de kommer att tänka på. Bibliotekarierna i Sundsvall säger om boken *Var är tårtan* att det räckte med ett enda uppslag för en hel träff med barnen.

15. Picturebooks, s. 93.

16. Visual Journeys Through Wordless Narratives, Evelyn Arizpe, Teresa Colomer, Carmen Martinez-Roldan, 2014.

En pedagog i Örebro gör[17] en jämförelse med de pedagogiska bilder som ofta används i undervisning och tycker att bilderboksbilder ofta är mer laddade med känslor, relationer och dramatiska händelseförlopp. Hon menar att det i sig är engagerande och inspirerar till språkutveckling.

Texten har stark ställning i vår kultur

När det finns en text i en bok är det oftast självklart att det är den som kan läsa som har initiativet, oftast en vuxen. Hen läser texten och barnet undersöker bilderna – med texten som ledtråd. Evelyn Arizpe och Morag Styles skriver i boken *Children Reading Pictures:* ”Barn fördjupar sin förståelse hela tiden genom att växla mellan att titta på bilderna och lyssna på texten. När de vill höra samma bok om och om igen lyssnar de inte på samma bok egentligen utan förståelsen fördjupas. Vuxna tenderar att betrakta illustrationer bara som dekoration, inte som meningsbärande. … Orden, den verbala texten, driver oss att läsa lineärt, medan bilderna kräver ett annat sorts tittande och reflekterande.”[18]

Den skrivna texten har en mycket stark auktoritet i vår kultur. När barn och vuxna tillsammans ska läsa ordlösa bilderböcker krävs att vuxna ställer om sig och aktiverar sin fantasi på samma sätt som barnen för att tillsammans skapa meningen. Det kan uppstå en situation där maktförhållandet jämnas ut och delaktigheten sker mer på lika villkor mellan barn och vuxna.

Nikolajeva och Scott skriver: ”Bilderböcker ger en speciell möjlighet för jämlik relation och samarbete mellan vuxna och barn. Bilderböcker stärker barn gentemot vuxna så att de blir mer jämställda i kommunikationen kring bilderboken eftersom barns förmåga att ta emot och sålla visuella detaljer ofta är överlägsen vuxnas.”[19]

Att ”läsberätta” är en tradition som ofta rekommenderas vid bokläsning för små barn. Att läsa en ordlös bilderbok är ett gå ett steg till; när ingen

17. Elisabeth Magnusson, projektledare, dramapedagog.

18. The Nature of Picturebooks, Children reading pictures, Interpreting visual texts, s 20–23, Evelyn Arzipe and Morag Styles (2003).

19. The nature of Picturebooks, Theories about visual texts and readers s. 20–21.

text finns måste läsarna ta över och fylla i den författarröst som saknas.

Silent Books och språkinlärning

”Immigration är en global företeelse som ständigt pågår och skolor och lärare världen över måste kontinuerligt finna nya sätt att arbeta med ett ökande antal immigrantelever, flyktingar och asylsökanden.” Arizpe menar att många ansträngningar har gjorts för att snabba på inlärningsprocesserna när det gäller mer formella faktorer som läroplaner, kurslitteratur m.m, men att lite utrymme har lämnats åt fantasi, kreativitet och inkludering av barnens egna erfarenheter. Hon menar att möjligheten att använda visuellt material är en mycket lite utforskad möjlighet, trots att vi lever i en värld där barns visuella upplevelser har stort inflytande på deras vardag.

Dessutom är många visuella uttryck gemensamma, oavsett var i världen vi bor. Skönlitterära bilder och berättelser skapade med lekfulla intentioner är intressantare och ger bättre grund för djupare reflektioner och tolkningar än material som är skapat i pedagogiskt syfte, tycker Arizpe.[20]

Literacy, eller *litteracitet* innebär att man ser skrivande och läsande som sociala praktiker, det vill säga något som man lär sig i olika sammanhang. Man talar också om *visuell litteracitet*, och i det fallet passar Silent Books väl in. Att tolka en textlös bok i grupp kan sägas vara en social, gemensam handling.

20. Arizpe, Evelyn, Visual Journeys Through Wordless Narratives, 2014, s. 3.

Praktiskt arbete med Silent Books i två kommuner

Här summeras några intervjuer från förskola och bibliotek som gjorts i två kommuner; Sundsvall och Knivsta. De personer som valts ut är tre biblioteksanställda och fyra förskolepedagoger från Sundsvall och Knivsta. De socioekonomiska miljöerna de verkar i skiljer sig från varandra. Överlag är förskolornas barn i högre grad mångspråkiga och barnen i biblioteksgrupperna i högre grad svensktalande.

Bibliotek och förskolor – Sundsvall

Sundsvalls bibliotek jobbar i olika team, varav ett, teamet för integration, språk och arbetsmarknad, började planera för att arbeta med Silent Books. Biblioteksspersonalen bestämde sig för att rikta in sig på förskolor i områden med många barn med olika språklig bakgrund. De gjorde en grundläggande planering som ledde till att Silent Books även förankrades i förskolornas arbetsplaner. Det var speciellt en förskola som inriktat sig på mångspråksfamiljer som de tog kontakt med först. Projektet startade hösten 2017 och innebar dels att biblioteksspersonalen besökte förskolor och hade med sig böcker, dels att förskolepersonalen själva jobbade med Silent Books.

De intervjuade i Sundsvall är: *Lo Ek*, bibliotekarie, teamledare för integrationsfrågor, Sundsvalls stadsbibliotek, och *Ewa Thurfjell*, biblioteksassistent med speciellt ansvar för uppsökande arbete gentemot personer med funktionsvariationer, också från stadsbiblioteket.

Från *Vretens förskola* i Sundsvall, internationell avdelning, intervjuades *Ann Nordlund*, förskollärare, och *Marianne Olofsson* förskollärare. Grupperna har bestått av 4–5 barn per ledare, och barnen har varit 4–5 år. Det finns 4 internationella avdelningar som bara tar emot barn med annat språk än svenska. Den språkliga bakgrunden bland barnen var väldigt olika, det var många språk och många språkliga nivåer. På Vreten har man tagit emot barn med annat modersmål än svenska sedan början av 90-talet.

– Det finns barn som är födda i Sverige med utländsk bakgrund och barn som kommit som 5-åringar, säger Ann. Hon menar att den internationella förskolan fungerar väldigt bra.

– Man har kunnat jobba ganska likvärdigt mot både föräldrar och barn. Det finns stor förståelse även bland barnen; man skrattar inte åt nån som inte kan eller förstår. Man har tätt samarbete med tolkar och modersmålslärare.

Marianne Olofsson:
– Det är ett socialt utsatt område, och de få svenska barn som går här kommer ofta från familjer där föräldrarna saknar gymnasial utbildning. Vårt arbetssätt gynnar även de barnen. I början av 2000-talet bedrevs mycket utvecklingsarbete på Vreten. Man bjöd in föreläsare, åkte på studiebesök och läste. Med hjälp av Myndigheten för skolutveckling blev Vreten en så kallad *språkförskola*. Det finns en hög medvetenhetsgrad och utbildningstradition på förskolan.

Marianne menar att biblioteksspersonalens arbetssätt med mångspråkiga grupper gav dem förförståelse för hur man kan använda Silent Books.

Bibliotek och förskolor – Knivsta

Knivsta ligger på 45 minuters pendlingsavstånd från Stockholm och ca 10 minuter från Uppsala. Biblioteket är nytt, byggt 2012.

– Biblioteket ligger väldigt centralt och folk hittar hit. Många av kommunens kulturaktiviteter för barn och barnfamiljer finns här, menar bibliotekarien. Det är 18 000 invånare i kommunen och utbildningsnivån är relativt hög. Det är medelklassfamiljer som pendlar och de har ofta många barn.

I Knivsta intervjuades *Sofia Eriksson*, arbetslagsledare och ikt-pedagog på Västra Ängby förskola, *Monica Millestu Persson* pedagog från Tallbackens förskola. På Västra Ängby går mest svensktalande barn, men på Tallbacken finns många språk; 22 barn talar 11 språk, bland annat franska, arabiska, albanska.

Från biblioteket intervjuades *Tove Frankow Crivellaro*, barnbibliotekarie. Tove arbetade bara med sexårsgrupper, och grupperna kunde vara stora, upp till 18 barn. Barnen hade olika språklig bakgrund, men övervägande svenska.

Syftet

Alla pedagoger säger att syftet är:
– Att främja språket med hjälp av kommunikation.

Ett annat starkt motiv som flera nämner är att stärka barns egen kreativitet. Förskolepedagogerna i Knivsta understryker att de vill få barnen att våga berätta. Ewa och Lo på förskolorna i Sundsvall säger samma sak.

– Barn nuförtiden blir så matade med intryck att den egna kreativiteten kvävs. Lo nämner mobiler, Ipads, datorer mm. En viktig tanke är därför att försöka aktivera barnen att själva berätta. Det ska inte hela tiden vara vuxna som läser.

Bibliotekarien i Knivsta sökte ett sätt att engagera sexårsgrupperna som bara kom en gång till biblioteket. Det gällde både att fånga dem, aktivera dem och avrunda besöket. Tove strävar efter att alla barn ska känna sig delaktiga, och kunna vara med. Hon understryker att barnen ofta ser sånt som vuxna inte ser i bilderböckerna.

– När vi tillsammans skapar en berättelse blir det en mer jämlik berättelse. Jag sitter inte inne med alla svaren utan vi hjälps åt. Jag vill också visa på berättelsens magi. Det är viktigt att uppleva litteraturen utan pedagogiska avsikter också, för upplevelsen och spänningens skull.

Arbetssätt och målgrupper

I alla grupper har lite olika arbetssätt utvecklat sig beroende på gruppens storlek, barnens ålder, utvecklingsgrad och språkkunskaper. För det mesta har barnen och pedagogerna tittat tillsammans på boken och försökt att återberätta den. Ibland har pedagogen tagit en mer aktiv roll för att göra barnen delaktiga i berättelsen, men oftast har barnen varit aktiva och ivriga att meddela sina iakttagelser. I sexårsgruppen var ambitionen att på slutet sammanfatta och repetera hela berättelsen tillsammans.

Två förskollärare har använt storbild eller projektor och visat bilderna på väggen för hela gruppen. Men de flesta har använt böckerna på traditionellt sätt, pedagogen har visat och man har tillsammans kommenterat vad man sett.

Pedagogerna och biblioteksspersonalen har arbetat på olika sätt när det gäller storleken på gruppen. Ibland i grupp med 4–5 barn, ibland med 2 barn och ibland – då gällde det barn med speciell problematik som adhd – bara med ett barn.

Efterbearbetning har oftast varit att rita eller måla. Flera nämner att man brukar sätta upp bilderna tillsammans med en bild från den aktuella boken – och att barnen då återkommer till berättelsen och repeterar handlingen. I sexårsgruppen var ambitionen att repetera och återberätta hela berättelsen som avslutning.

Flera nämner att det krävs hög grad av närvaro och aktivitet av pedagogen. Det är ett mer aktivt sätt att jobba med språk och bild än de vanliga lässtunderna. De talar om användandet av Silent Books som en ny metod att jobba med böcker och ett bra komplement till andra böcker.

Biblioteket, Sundsvall, arbetssätt:
Ewa och Lo åkte ut tillsammans till förskolorna.

– Vi (förskolepersonalen) fick kännedom om Silent Books genom att biblioteksspersonalen kom ut och berättade för barnen. De var två stycken som höll upp böckerna, och de var så tillåtande och fick igång *alla* att prata.

– Om jag hade varit ledare så hade jag velat ha mera ordning och få dem att prata en och en, säger Marianne (förskollärare), men hon menar att hon fick en positiv tankeställare.

– Första gången pratade vi om halva *Var är Tårtan*, berättar Ewa och Lo från biblioteket. Efteråt fick alla måla tillsammans för att bearbeta berättelsen. Sen kopierade vi de första sex uppslagen och lämnade kvar dem på förskolan för ytterligare bearbetning.

– Nästa gång kom vi en vecka senare och gick igenom resten av boken. Vi tänkte först ha två grupper om 8 stycken barn, men det blev en för stor grupp. Sedan jobbade vi med fyra, fem barn var. Men när vi ritade efteråt kunde alla vara tillsammans.

– De kan inte vara för små om de ska kunna delta, de måste kunna prata säger Ewa.

– Vi hade ett exemplar av *Var är Tårtan* i varje grupp. Vi tittade tillsammans och gick fram och tillbaka i boken för att följa upp vad som hände. När vi slutade mitt i boken första gången hade vi en ”cliffhanger” (en liten gris är på väg att ramla ut för ett stup i bilden). Vad tror ni hände? Det var utgångspunkten för barnens målande sedan.

Barnen blev stimulerade och var väldigt aktiva. Den förväntning som Ewa och Lo hade från början var att man tillsammans skulle titta på bilderna och sen återberätta händelseförloppet

med hjälp av frågor som de förberett. Men det fungerade inte så visade det sig.

– Det kom jättemycket tankar och kommentarer från barnen och det gick inte att få ihop till bara en berättelse. Det kräver att man är närvarande och aktiv själv som pedagog.

– Man kan jobba med det som passar en själv eller barngruppen och med det som boken ger impuls till, säger Lo. Det har också varit skönt att förskolorna kan lägga det på den nivå de vill, de kan till exempel ta bara ett eller två uppslag från boken om de vill. Det är inte bara den vanliga lässtunden, det är ett sätt att jobba med språk och bild som kan ge en annan infallsvinkel.

Intervjuaren: Tror ni att det kan vara avskräckande för förskolepersonal att det kan vara så fritt? Kan man bli förvirrad och undra hur man ska göra?

– Nej, det är inbjudande tror Lo.

– De här pedagogerna har varit vana att jobba språkutvecklande med barnen, menar Ewa. Avgörande är barnens ålder och andra förutsättningar. Det går inte att säga: så här gör man. Det måste finnas flexibilitet.

Förskolan Sundsvall, arbetssätt:
På internationell avdelning krävs ett speciellt sätt att jobba. Alla talar hela tiden svenska med barnen. Man får vara väldigt konkret, använda mycket bilder och använda ganska korta meningar. Det går inte att ge för mycket direktiv eller instruktioner.

– Man måste hela tiden *visa* vad man menar. Allt som sägs måste konkretiseras.

Angående böcker och läsning säger Ann:
– Vi kan inte läsa kapitelböcker för våra barn då skulle vi tappa dem direkt. Det gör att vi är vana vid det här sättet. Vi är vana att prata mycket till dom bilder som finns.

Marianne har läst med 4–5 åringar. De får välja en bok som de berättar tillsammans. Sedan ritar de, och när de ritar kan pedagogerna få syn på hur mycket barnen har förstått av berättelsen. Om de ritar Spiderman så vet man att de *inte* har hängt med. Ritandet är också som ett återberättande.

Ann berättar om en stor vägg där de sätter upp bilder som barnen ritat. De grupperar barnens bilder runt en bild ur boken. Det stimulerar berättandet långt tid efteråt.

Både Marianne och Ann vill jobba med pappersboken som medium, inte med skärm eller digitalt på annat sätt.

– Det är en metod som känns naturlig och inte konstig på nåt sätt.

Förskolan, Knivsta, arbetssätt:
I Knivsta kom bägge förskolorna i kontakt med Silent Books via biblioteket som hade ordnat en studiedag med dramapedagog Rose-Marie Lindfors från Skellefteå. Hon hade erfarenhet av att arbeta med Silent Books i många olika sammanhang.

Biblioteket gjorde i ordning två väskor med Silent Books och erbjöd alla förskolor.

Monica tog foton av *Resan* av Becker med sin Ipad och projicerade upp den på väggen. I gruppen var det 5–6 barn.

– Min tanke var att jag skulle återberätta bilderna först med hjälp av barnen, så skulle de sedan berätta själva. Men barnen var aktiva direkt, upptäckte detaljer i bilderna och undrade bland annat vad saker hette. Jag har varit som en samtalsledare och ställt frågor till barnen som gjort dem delaktiga i berättelsen. Jag har också återberättat böckerna för hela gruppen med hjälp av storbild.

Sofia lät barnen bläddra och välja bok först. Sen hade hon dialog med varje barn om vad de såg och upplevde och skrev en text om det. Barnen återberättade sin valda bok för de andra barnen med hjälp av den text som Sofia skrivit.

– Vissa berättelser har varit väldigt långa och andra väldigt korta. Tanken är att barnen ska få rita utifrån de texter som Sofia och barnen producerat.

– Det ska bli intressant att se vad de kommer ihåg, om de gör helt nya berättelser eller hur det blir, säger Sofia. Att arbetssättet blev sådant berodde delvis på att de inte hade tillgång till biblioteksböckerna som måste lämnas tillbaka.

Biblioteket, Knivsta (sexårsgrupp), arbetssätt:
Biblioteket har tidigare haft kortare sagostunder för sexårsgrupperna, men Tove ville ha någon form av berättarstund:

– Jag ville inte läsa rätt upp och ner och inte heller berätta sagor.

– Ibland sprider sig en viss oro bland barnen vid första biblioteksbesöket:

– Men jag kan ju inte läsa, funderar de. När man berättar en Silent Book tillsammans kan alla vara med och det är viktigt att få barnen att känna att de kan vara med, menar Tove. Sexåringar är tillräckligt stora för att kunna prata och resonera.

– Det är så bra med Silent Books när man bara träffar barnen en gång, säger Tove, en berättelse går att klara av på en gång.

Tove börjar med att berätta för barnen om biblioteket och presenterar olika böcker; faktaböcker, kapitelböcker osv. Sen säger hon:

– Nu ska vi läsa en bok och den är inte som andra böcker för det finns ingen text i den. Jag vet inte vad den handlar om, säger Tove till barnen, ni måste hjälpa mig att berätta om den. Och så börjar hon med ”det var en gång…” och så fyller de i. Rose-Marie Lindfors har introducerat en metod som innebär att man börjar bildläsandet med omkvädet ”det var en gång”, till exempel om berättelsen börjar med en bild på en pojke ”det var en gång en pojke – Vad hette han tror ni?” Barnen svarar kanske – Oskar. ”Var bodde han?” Osv. ”Varje dag brukade Oskar…”. Om man använder det formatet kan man på slutet återberätta berättelsen.

Slutligen tackar Tove barnen för att de hjälpte henne att berätta berättelsen.

Tove kan ha mellan 10–18 barn, vilket är lite för mycket. Idealet är 8 barn tycker Tove. Som regel är de svensktalande, men tvåspråkiga barn finns också. De flesta grupper är relativt homogena. Tove använder bara den fysiska boken, hon använder inte skärm. Hon har funderat på att berätta sagor men känner sig inte bekväm med det.

– Man har inte fått lära sig det säger hon. Det känns som väldigt kravfyllt att ha sagostunder, det ska vara så roligt, man ska dramatisera, det ska finnas rekvisita och vara som en show. Men att bara läsa rakt upp och ner känns också lite fattigt, det är roligt att kunna interagera lite grand.

För det mesta är barnen mycket pratsamma, men en gång har Tove haft en grupp som var väldigt tyst och inte gav något gensvar alls. Förmodligen beror det på pedagogerna som påverkar klimatet i gruppen mycket tror hon.

– Det är viktigt att det är ett tryggt klimat, att barnen känner att de vågar och får.

Litteratururval

De mest populära böckerna bland barnen i projektet är *Var är tårtan* av Thé Tjong Khing, den ses som glad, positiv och associationsrik. En annan som upplevs som spännande och har drag av fantasy är *Resan* av Aaron Becker.

Pedagogerna uttrycker att det spelar stor roll hur boken är konstruerad för hur samtalet blir. Innehåller bilderna mycket associationer och många handlingstrådar präglas samtalet av det. Det blir svårare att styra – å andra sidan blir det lätt för åskådarna att hitta något som intresserar dem när bilderna är associationsrika. Om bilderna är mera stramt hållna kring berättelsetråden handlar det mera om att återberätta handlingen tillsammans. Exempel på en sådan var: *The Lion and the Mouse*, Jerry Pinkney.

Sundsvall

– *Var är tårtan* av Thé Tjong Khing för att den kändes glad och positiv säger pedagogerna på Vretens förskola i Sundsvall. Det var viktigt då de inte vet vilka trauman och upplevelser barnen ha med sig. Att det handlade om förmänskligade djur trodde de också underlättade.

Var är tårtan är en bok med många olika nivåer och handling på flera olika plan. Farhågorna att det skulle bli tyst som de hade från början besannades inte alls. Det blev snarare så mycket kommentarer från barnen att man kunde ha behövt spela in för att fånga upp allt. Det hade räckt med färre uppslag.

– Vi hade kunnat prata hur länge som helst om dem, säger Lo. Man behöver inte ha som mål att ta sig från första till sista sidan.

Ann använde också *Snögubben* av Raymond Briggs och *Flotsam* av David Wiesner. Marianne nämner *The Treehouse* av Marije & Ronald Tolman.

– Det får inte vara för mycket myller i bilderna tycker Marianne apropå *Where is Waldo* av Martin Handford, då blir det för oroligt och svårt att hålla ihop. Men mycket hänger på hur vi presenterar det, vi har stor möjlighet att påverka det.

Ewa och Lo från biblioteket tror att det har stor betydelse för resultatet hur boken man jobbar med är upplagd. De tror egentligen att det är bra att inte försöka skydda barnen genom att välja bara glada, roliga böcker. Lo:

– Vi kan ha förutfattade meningar om vad barnen tycker är hemskt och tungt. Men det är en svårighet om man som biblioteksspersonal kommer sällan till förskolan. Då behövs det att pedagogerna som alltid är där kan fånga upp frågorna med barnen.

De efterlyser fler Silent Books med många olika berättelser och teman. Eftersom förskolorna arbetar med teman hade det varit bra om det funnits Silent Books på olika teman som kunde få igång barnen att prata kring temat.

Knivsta
Förskolan i Knivsta fick ett urval från biblioteket som de valde ur. Favoriten var även där *Var är tårtan* av Thé Tjong Khing.

– Det är den bok som barnen oftast valt, säger Ann. De uppskattar det associativa berättandet i kombination med den röda tråden, de starka färgerna och humorn.

Monica på Södra Ängby förskola prövade först *Var är tårtan* Thé Tjong-Khing, och *Simbassängen* av Jihyeon Lee och tyckte det gav mersmak. *Resan* av Aaron Becker har både Sofia och Monica på Södra Ängby jobbat med. Monica har läst en bok som hette *Om en dröm* av Glenda Sburelin, som var för svår. Monica tyckte att bilderna inte återgav nån begriplig handling och därmed inte gick att återberätta.

Tove, bibliotekarie Knivsta, sexårsgrupp:
Det är mycket olika hur olika berättelser fungerar att använda i grupp beroende på hur de är upplagda. Toves erfarenhet är att till exempel *The Lion & the Mouse* (Jerry Pinkney) är så precist berättad i bild att det inte går att fantisera fritt kring vad som händer, här gäller det mer att återberätta vad man ser – det finns en bestämd berättelsetråd som är svår att komma ifrån.

– Det går inte att associera lika fritt som i de andra böckerna, men den var ändå rolig att använda då barnen blev så engagerade, bland annat i det stackars lejonet som fastnade i nätet. Det blev inte en berättelse så mycket, utan mera ett samtal om det som hände.

– *Pojken och huset* är en ganska linjär berättelse som är tydlig och känns trygg. *Simbassängen* är en fantastisk bok, jag tvekade i början då den kändes mer avancerad, men den funkade jättebra. De böckerna inbjuder i högre grad till fria associationer än till exempel *The Lion & the Mouse*

Resultat

Knivsta
Sofia i Knivsta jämför med vad de gjort i övrigt när de jobbat med sagotema och tycker det är positivt att barnen får berätta själva när de jobbar med Silent Books.

– Det de återberättar är väldigt mycket inspirerat av deras egen vardag, säger Sofia. Man märker att de lägger in olika saker beroende på vad de har gjort för erfarenheter. Därför skulle det vara roligt att jobba bara med en bok och se hur de olika barnen tolkar den.

– Det har varit lätt att fånga barnen säger Monica. Speciellt när jag har projicerat bilderna på väggen.

Intervjuaren: Är det för att det är lätt att fånga dem med en bild tror du? – Ja och för att det inte är självklart vad berättelsen handlar om. Det blir som en uppmaning att berätta när det inte finns nån text.

– Det händer så mycket i bilderna, mer än i andra bilderböcker, säger Sofia. Barnen har varit väldigt inne i böckerna och är väldigt fokuserade. Kanske måste de vara så när det inte finns nån text.

– Det är lättare att fånga barn som inte är så intresserade av böcker med Silent Books tycker Monica. Det kan vara att det inte finns nån text och att det därmed finns en frihet att lägga till själv.

Sammantaget tycker bägge att Silent Books är aktiverande och engagerande och att de främjar språkutveckling och eget berättande. Sofia och Monica understryker bibliotekets roll som inspiratör. Det var genom att biblioteket ordnade studiedagen och ställde i ordning bokpåsarna som de kom igång. Barnbibliotekarien har också återberättat Silent Books för barngrupper när förskollärarna varit där och på så vis inspirerat.

– Barnen känner sig sedda, delaktiga och kompetenta, tycker Tove. Det känns också lätt att väcka intresse hos pedagogerna. Några blev snabbt nyfikna och tyckte att böckerna kunde vara användbara och intresset har ökat i Knivsta.

Sundsvall:
– Det kändes bra att kunna visa förskolorna hur de kunde jobba med språket, tycker Ewa från biblioteket. Man ser att barnen börjar prata och berätta saker utifrån böckerna.

– Förskollärarna hade väldigt lätt att ta till sig metoden, de kände igen sig och hade förförståelse för sättet att jobba.

– Det var intressant att se hur pedagogerna reagerade och vad de tolkade in. Jag lärde mig mycket av pedagogernas idéer om hur man kunde jobba. De hade olika förhållningssätt, säger Ewa.

Lo tror att det tilltalade pedagogerna att det inte fanns något rätt och fel.

– Det har varit spännande att se hur det har utvecklats. Vi hade inte kunnat räkna ut hur böckerna skulle användas, eller vilka frågor som kunde ställas. Barnen såg helt andra saker än vi.

Påsar med Silent Books har iordningsställts som förskolorna kan fortsätta jobba vidare med när bibliotekarierna varit på besök. Det är fyra-fem böcker i varje påse och den lilla handboken.

– Handboken ger en bra bakgrund till vad Silent Books är, den har också boktips och aktivitetstips.

Eva och Lo ser arbetet med Silent Books som ett sätt att väcka liv i samarbetet mellan förskolan och biblioteket.

– Vår tanke är att Silent Books ska bli ett arbetssätt tillsammans med förskolan i Sundsvalls kommun säger Lo. I år står det i verksamhetsplanen att de ska jobba med Silent Books i fem olika områden i Sundsvall under 2018, så det målet kan redan sägas vara nått. Vi försöker också nå de förskolor som inte har ett bibliotek i sitt närområde, men som nås av vårt mobila bibliotek. Alla ska ha tillgång till böcker på alla sätt.

Om att läsa Silent Books jämfört med att läsa vanliga bilderböcker

– Text är styrande och ger personalen en mer uttalad roll. Tolkningarna blir mer bestämda när det finns text som säger hur det faktiskt var. Det är så styrande med text. Mycket beror också på hur man framställer det som pedagog, säger Tove Frankow Crivellaro

– Det är stor skillnad på att läsa en bilderbok enligt gängse konvention – den vuxne läser och barnet tittar på bilderna – och att aktivt tillsammans tolka en bildberättelse. Det är verkligen så att vuxna måste upp ur sin bekvämlighetszon när de ska tolka bilder tillsammans med barnen.

– Barnen kan ju briljera, de ser saker som jag aldrig lagt märke till vilket är väldigt kul. Barnen är också väldigt uppmärksamma på när det finns text som de inte förstår – vilket de ofta gör även i de textlösa bilderböckerna (till exempel utrop eller djurläten som grrr!) Man är i regel så låst vid texten och berättelsen förväntas vara på ett visst sätt med en viss struktur. Barnen är också på väldigt olika nivåer och har olika erfarenheter vilket blir tydligt i samtalet.

Sammanfattning i punktform av intervjuerna

- Syftet är att stärka språk och kreativitet
- Barnen måste kunna prata för att vara med i gruppsamtal
- De kan delta utifrån en varierande grad av kunskaper i svenska
- Det känns kravlöst. Alla kan bidra med något
- Barnen känner sig stärkta av att deras tolkning behövs för att förstå berättelsen
- Det är viktigt att de vuxna har attityden: nu ska vi hjälpas åt att tolka bilderna!
- Av de vuxna krävs högre grad av närvaro och improvisationsförmåga än vid vanlig högläsning
- Att utgå från bara bilder utan text upplevs som en frihet
- Barn som vanligtvis är tysta och passiva blir ofta inspirerade
- Man kan utgå ifrån bara ett eller några uppslag i en bok
- Hur boken är upplagd – linjärt eller associativt – gör skillnad för arbetet med gruppen
- Bearbetning kan ske på olika sätt; rita, måla, återberätta. Ritandet är också en form av återberättande
- Bra att sätta upp bilder från boken och/eller barnens. Då fortsätter berättandet bland barnen
- Vid jämförelse mellan vanliga bilderböcker och textlösa: Text ses som styrande och ger övertag för vuxna
- Bra både för svensktalande barn och barn med annat modersmål
- Det går bra att fotografera av bilderna och använda skärm
- Inspirerande för samarbetet mellan folkbibliotek och förskolor
- I linje med förskolans läroplan

Referenslitteratur

Edwards, Agneta, *Bilderbokens mångfald och möjligheter, förskolan* Natur & Kultur, 2019.

Edwards, Agneta, *Bilderbokens mångfald och möjligheter, F-3*. Natur & Kultur 2023

Körling, Anne-Marie, *Textsamtal och bildpromenader*, Lärarförlaget 2017.

Nikolajeva, Maria, *Bilderbokens pusselbitar*, s. 20, Studentlitteratur, 2017.

Picturebooks, representation and narration. Edited by Bettina Kümmerling-Meibauer. Routledge, 2014.

Visual journeys through Wordless narratives. An international inquiry with immigrant children and the Arrival. Bloomsbury academic, 2014.

Wordless Picturebooks – in practice and theory. Ordlösa bilderböcker – i praktiken och teorin. Erica Kozma och Louise Hultgren, 2018. Degree Project with Specialization in English and Swedish Studies in Education. 15 Credits/högskolepoäng, Advanced Level. Malmö universitet.

Boktips

Utgivna i Sverige

Becker, Aaron: Resan (Abc förlag)
En flicka har det tråkigt, familjen är upptagen med annat och hon sitter på sin säng och surar. Då hittar hon en röd krita på golvet, ritar en dörr ut ur rummet och in i en fantasivärld, där hon själv kan styra med sin röda krita. Kritan hjälper henne att ta sig ur svåra situationer.

Berggren, Jenny, Här är du (Atrium)
”Här är du” är en helt textlös pekbok som tagits fram i ett samarbete mellan bibliotekarie, logoped och illustratör i syfte att stärka små barns språkutveckling.
Bilderna visar miljöer och föremål från Västerbotten och varje bild har minst ett aktivt verb att samtala kring.

Briggs, Raymond: Snögubben (B. Wahlströms)
En pojke bygger en vintrig dag en snögubbe i trädgården. På natten vaknar pojken och ser att snögubben är levande och nu startar ett fantastiskt äventyr. Först visar pojken sitt hem och sitt liv för snögubben och sedan flyger de tillsammans ut och ser världen i den vintriga natten. Boken är en klassisk julsaga med vackra bilder i milda färger.

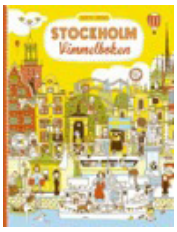

Drews, Judith: Stockholm – Vimmelboken (Lilla Piratförlaget)
Många människor och figurer vimlar runt i Stockholm i denna textlösa bilderbok. Det är kända och okända människor, djur och figurer som man kan följa på varje uppslag. Vi befinner oss i gamla stan, city, på Södermalm och Djurgården. På baksidan finns ett tiotal bilder på personer med frågor; t.ex. vad tar Estelle med sig till city?

Ekström, Jennie: Fröet (Natur och Kultur)
I en slingrande svartvit och ordlös bildvärld möter vi en pojke som med hjälp av ett magiskt frö, en flaskpost och lite tur, får en efterlängtad vän. Tack vare fröet han skickar kan hon, flickan som sitter fast på ensamhetens ö, odla en växt som sträcker sig över det vida hav som håller dem isär. Och pojken kan sedan klättra upp på sin växt och möta henne.

Gharenbaghi, Masoud, När snögubben flyttade in (Opal)
En snögubbe flyttar in hos flickan och hennes föräldrar. Den reser sig som en mur mellan mamma och pappa. Kylan sprider sig tills hela huset är ett snölandskap. Flickan börjar tänka på hur det brukade vara. På värmen och glädjen som fanns när familjen var på semester och dansade på stranden. Tänk om hennes föräldrar också kunde minnas hur fint allt en gång var.

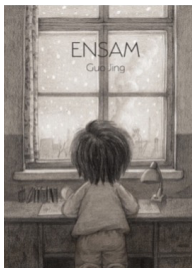

Guo, Jing: Ensam (Chin lit)
Ett litet barn blir lämnat ensamt hemma när föräldrarna går till arbetet. Hen försöker sysselsätta sig, men det blir långsamt och hen tar sin lilla leksakshjort med sig i sin portmonnä och går ut i vinterlandskapet. Hen sätter sig på en buss, råkar somna under färden och vaknar upp på en helt främmande plats. Men en hjort kommer till hens hjälp och det bär av på en hisnande resa. De många bilderna är svartvita och lite drömlika.

Handford, Martin, Var är Valle nu? (Lind&Co)
Valle reser i olika tider och miljöer. Leta rätt på honom i vimlet!

Holmer, Anders: Farväl (Natur och Kultur)

Ett barn har ett samtal med sin mamma, någon i hemmet är sjuk, kanske mormor eller farmor. Barnet ger sig iväg i fantasin på olika äventyr. Föremål, djur och möbler från heminteriören finns i hans olika fantasier. Till sist återvänder han hem.

Jihyeon Lee: Simbassängen (Mirando)

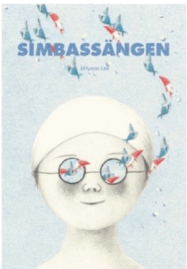

Simbassängen är överfylld av badande, skrikande människor som knuffas och trängs i solvärmen. Vattnet stänker överallt och ljudet är öronbedövande. Pojken med badmössan tvekar, men dyker till sist i han också. Och där, i det svala vattnet under ytan, möter han en helt annan verklighet; en alldeles tyst och sällsam värld …

Kastelic, Maja: Pojken och huset (Atrium)

Pojken ger sig iväg ifrån sitt hus tidigt på morgonen – det är mörkt ute – då får han se en katt som han börjar följa efter. Och katten har ett speciellt mål i sikte …

Lindström, Eva: Limpan är sugen (En bok för alla)

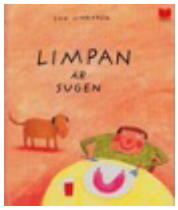

Tanten hugger in på en korv och hunden är väldigt hungrig och sugen. Kommer hon att dela med sig?

Nordqvist, Sven, Hundpromenaden (Opal)

En pojke går ut och går med en tants hund. Det blir en fantastisk promenad i en mängd myllrande miljöer med tusentals detaljer och små historier i historien.

Rotraut, Susanne, Berner, Stora vinterboken (Bonnier Carlsen

Bokens betoning ligger på allt som har med vintern att göra. Många är på väg ut i det vackra vintervädret i trädgården, på bondgården, på torget, i parken eller på gatorna. Rotraut berättar och illustrerar humoristiskt små historier om allt som kan hända just en sådan här härlig vinterdag. ”Stora vinterboken” ingår i en serie där alla fyra årstiderna presenteras.

Rotraut, Susanne Berner: Den flygande hatten (En bok för alla)

En pojke går med en stor hatt på huvudet. Plötsligt kommer en vindpust och hatten flyger iväg. Sedan far den från huvud till huvud tills den hamnar hos pojken igen. Hatten flyger runt under ett helt år och vi får möta de olika årstidern.

Tan, Shaun: Ankomsten (Kabusa Böcker)

En man lämnar sin fru och sitt barn för att söka en bättre framtid på andra sidan av ett stort hav. Han kommer till en förvirrande stad där allt är främmnade. Han måste hitta ett ställe att bo på och mat men har väldigt lite pengar. Han får hjälp av vänliga främlingar.

Thé Tjong Khing: Var är tårtan (En bok för alla)

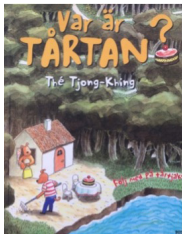

Herr och fru hunds tårta är stulen. Var har den blivit av? När de jagar tjuvarna händer den ena dramatiska händelsen efter den andra. Kaninen tappar sin leksak. Apan stjäl kattens hatt. Lilla grisen går vilse. Till slut fångas tjuvarna in, och då blir det fest!

Utgivna i andra länder

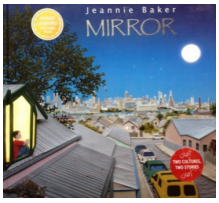

Baker, Jeannie: Mirror (Amnesty international)
I den här boken får man följa två pojkar under en dag. Den ena bor i Australien, men det skulle nästan lika väl kunna vara i Sverige. Den andra bor i Marocko.
Man börjar att läsa boken i mitten och berättelserna växer fram, parallellt, åt varsitt håll. Det är mycket som skiljer de båda pojkarnas liv åt. Men också mycket, väl värt att prata med barnen om, är lika. En oväntad händelse med en matta binder de båda pojkarna samman.

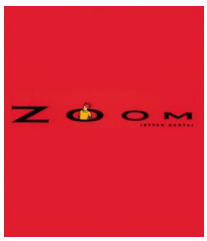

Bányai, István: Zoom (Viking and Puffin)
I denna bok zoomar perspektivet ut hela tiden och sammanhangen förändras. Ett mönster visar sig vara en tuppkam, tuppen befinner sig på en gård, gården är en modell, modellen befinner sig på en affisch osv.

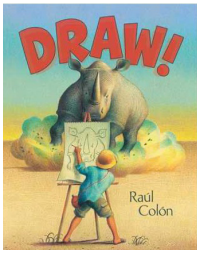

CoLon, Raul: Draw (Simon & Schuster)
En pojke som heter Leonardo föreställer sig att han befinner sig i ett landskap kanske Afrika, och att han sen ritar i olika dramatiska situationer. Först möter han en noshörning, sen några apor… han har sällskap av en vänlig elefant som räddar honom.

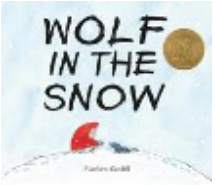

Cordell, Matthew: Wolf in the Snow (Andersen Press Ltd)
Ett barn går hem från skolan och kommer vilse i snöstormen. Hon träffar på en vargvalp som kommit bort från sin flock. Hon värmer den och tar den med sig. Vargarna hittar dem och hjälper till så att flickans föräldrar hittar henne.

Dorémus, Gaëtan: Bear despair (Enchanted Lion)
När stora björnens lilla nallebjörn blir stulen och ivägslängd av en krokodil blir han rasande och slukar hela krokodilen. Historien upprepar sig med flera farliga och stora djur; ett lejon, en elefant - man ser hur de ramlar runt i björnens väldiga mage. Till slut lyckas björnen få fatt på sin kära nallebjörn, blir nöjd igen och spyr ut alla djuren. Historien handlar om hur stora björnen trotsar alla faror för att få lilla björn tillbaka.

Ferri, Giuliano: Brick by Brick (Minedition)
Djuren hjälps åt att ta ut stenarna ur muren och det visar sig att de kan bygga en bro över till en grupp andra barn med stenarna.

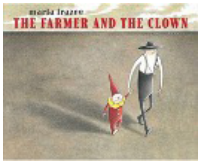

Frazee,Marla: The Farmer and the Clown (Beach Lane Books)
En bonde jobbar på sina åkrar i ett prärielandskap. Han ser ett tåg komma vid horisonten lastat med cirkusvagnar. En liten clown faller av. De lär känna varandra, gubben tröstar clownen och hen får hjälpa till med alla sysslor på gården. En dag dyker tåget upp igen och clownen återförenas med sin familj. Bonden återvänder ensam till sina åkrar, men en liten apa tassar efter hono m…

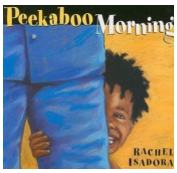

Isadora, Rachel: Peekaboo Morning (G.P. Putnam's Sons)
Ett barn ca 1,5–2 år kikar fram bakom olika personer och föremål; bakom pappas ben, bakom bordet, nerifrån marken eller golvet och får syn på olika saker och personer. Stämningen är vänlig och bejakande gentemot barnet.

Pinkney, Jerry: The Lion & the Mouse (Walker books ltd)
I boken återges en fabel av Aisopos. Den lilla musen fångas av lejonet som, mot vad man först tror, släpper musen fri. Senare befriar musen lejonet som blivit infångat i ett nät.

Thomson, Bill: Chalk
(Two lions)

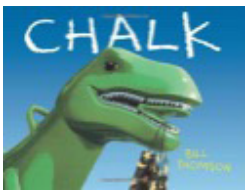

En regnig dag går tre barn till parken. En gung-dinosaurie har en påse hängande i munnen där det finns kritor. Barnen ritar på asfalten och då inträffar magiska saker!

Tolman, Marije & Ronald: The Tree House (Lemniscaat Usa)

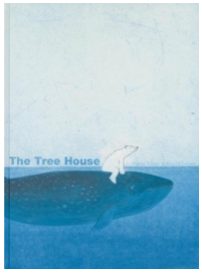

En isbjörn simmar ut till en ö på vilken det står ett stort träd och i toppen av trädet finns en trädkoja i vilken han flyttar in. En brun björn tar sig ut till ön i en båt och förenar sig med honom i trädet. Där sitter de och läser i all stillsamhet. Efter hand anländer en rad olika djur till trädet. Alla får komma dit och alla får rum vad de än är för slags djur, stora eller små och hur de än tagit sig dit.

Wiesner, David: Flotsam
(Houghton Mifflin)

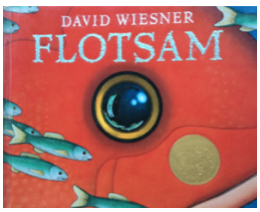

En pojke leker på stranden och letar vrakgods. Han hittar en kamera med en film i som han framkallar. Bilderna leder till flera överraskande upptäckter…

Wiesner, David: Mr. Wuffles!
(Clarion books)

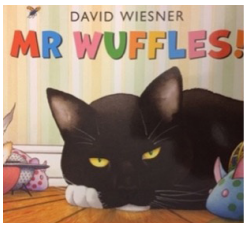

Katten Mr Wuffles bryr sig inte om leksakerna han får. Men så kommer ett litet rymdskepp farande med några eleganta små rymdvarelser inuti. Han jagar dem bakom en dörr in i ett skrymsle, men de överlistar honom …

Av Cay Corneliuson, IBBY Sverige
Illustrationer: Matilda Ruta

Bokstart är en nationell satsning som vänder sig till föräldrar och vuxna i små barns (0–3 år) närhet, med syfte att tidigt stimulera språkutveckling.
bokstart.se

Ett läsfrämjande material från Kulturrådet.